

Izobraževanje in spominjanje v tretjem življenjskem obdobju

Education and memorising in the third age

Ana Krajnc*

Izvleček

V času, ko se je uveljavljal šolski sistem, so znanstveniki dokazovali, da sposobnosti učenja in pomnjenja upadejo po zaključku šolanja. Današnja informacijska družba pa, v nasprotju s prejšnjo industrijsko, temelji na vseživljenjskem učenju in izobraževanju. Posledično se znanstveniki vse bolj posvečajo učljivosti in pomnjenju ter drugim sposobnostim ljudi skozi vse njihovo življenje.

R. Sigeler je dokazal, da vsakokrat, ko človek razvije višje, bolj izpopolnjene strategije učenja in pomnjenja, prejšnje zavrže. Tako se drugače učimo pri 20., 40., 60. ali 80. letih in seveda drugače kot otroci. Tudi načini pomnjenja so pri posameznih starostih neprimerljivi. R. B. Cattell je dokazal, da kristalizirana inteligentnost ostane nespremenjena, tudi ko človek doseže 85 let. Z leti upada fluidna inteligentnost, tj. sposobnost odzivanja na nove situacije, ker je referenčni okvir odraslih vse bolj trden in postaja razmeroma tog način zaznave. Še več, Schaie, Hertzog, Baltes in drugi so dokazali, da so metodološko sprejemljive le longitudinalne raziskave sposobnosti. Te so pokazale, da *sposobnosti pomnjenja ne upadejo*. Socialni stereotipi o starejših in njihov družbeni položaj (družbena izločenost) vplivajo na to, do kakšne mere starejši uporabljajo svoje sposobnosti, torej tudi do kakšne mere uporabljajo sposobnost pomnjenja.

Abstract

When the school system was striving for recognition, researchers were trying to demonstrate that the abilities to learn and to memorise decline once the formal schooling is completed. Today's information society, however, unlike the previous industrial society, dwells upon lifelong learning and education. As a result of it, researchers are growing more and

---

* Prof. dr. Ana Krajnc, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana

more interested in the abilities to learn and memorise and other human abilities throughout man's life.

Thus R. Sigeler has shown, that whenever an individual develops higher and more complex learning and memorising strategies, he or she abandons the less developed ones. Thus, learning is different and beyond comparison when one is a child, when one is 20, 40, 60 or 80 years old. Moreover, the ways of memorising are at a different age different and consequently can not be compared. R. B. Cattell has demonstrated that crystallised intelligence remains unchanged till the age of 85. On the contrary, fluid intelligence, i.e. the ability to react quickly to new situations, gradually diminishes due to the individual's reference frame, which has become a more solid and more rigid way of perception. Moreover, Schaie, Hertzog, Baltes et al. have demonstrated, that solely longitudinal studies of abilities can be methodologically appropriate. Namely, these studies have shown that *the ability to memorise* does not decline with age. Social stereotypes about the elderly and their social status (social exclusion), however, have an impact on the extent to which elderly people utilise their abilities, i.e. to what extent they utilize their ability to memorise.

UVOD

Ohranjanje, upadanje ali naraščanje inteligenčnih sposobnosti, učljivost in spomin pri starejših ljudeh jemljemo kot kompleksen pojav, splet psiholoških, socialnih in bioloških posebnosti posameznega človeka, njegove življenjske poti in socialnega okolja. Inteligenčne sposobnosti, učljivost in spomin so družbeni dialog, v katerem se vzpostavlja hierarhija pomembnosti in posameznosti. Človek si zapomni, kar smatra, da je njemu pomembno, kriterij za to pa ustvarja družbeno okolje. Po lingvističnih raziskavah barcelonske univerze se petdeset let Španci niso mogli naučiti katalonščine, ker je bila zanje "pretežka", dejansko pa zato, ker je bila manjšinski jezik. Nasprotno so se Katalonci sproti uspešno naučili španščine, državnega večinskega jezika. V eno ali drugo smer je med jezicoma enaka razdalja, le psihosocialni pomen pripisan vsakemu od obeh jezikov je bil drugačen. Verjetno bi podobne rezultate dale raziskave o tem, kako se slovenščine (manjšinskega jezika) učijo Avstrijci ali Italijani. S primerom opozarjamo, kako kompleksen proces je učljivost in spominjanje. Učinkovitost učenja je zelo odvisna od socialnih razmerij in osebnega namena, pričakanj in prepričanj.